

ZESZYTY NAUKOWE
UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
PRACE Z PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

ZESZYT 2 (168) 2025

CENA 155,00 Zł
(w tym 8% VAT)

Adam Pązik

Ochrona autorskoprawna opinii biegłych sądowych

Dominika Fallach

Problematyka rozszerzonych zbiorowych licencji
– na przykładzie prawa fińskiego, unijnego i polskiego

Jakub M. Doliński

Odkrycie naukowe na tle prawa własności intelektualnej

Dariusz Kasprzycki

Plausibility and Enablement. Are They the Same Cup of Tea?

Lavinia Brancusi

Części zamienne w świetle prawa wzorów, prawa konkurencji
oraz regulacji prokonsumenckich dotyczących prawa do naprawy

Wojciech Gierszewski

Pojęcie „powództwa oczywiście bezzasadnego” na gruncie art. 22 ustawy
o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji w świetle najnowszych poglądów
doktryny i orzecznictwa

Wolters Kluwer

ISSN 1689-7080

Uniwersytet Jagielloński
Wydział Prawa i Administracji

ZESZYTY NAUKOWE
UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
PRACE Z PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

ZESZYT 2 (168) 2025

REDAKTOR NACZELNY SERII
Andrzej Matlak

Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace z Prawa Własności Intelektualnej (ZNUJ PPWI)
są kontynuacją serii Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace z Wynalazczości i Ochrony
Własności Intelektualnej (ZNUJ PWiOWI).

RADA NAUKOWA: Jan Bleszyński, Monika Czajkowska-Dąbrowska, Thomas Dreier,
Reto M. Hilty, Wojciech Kowalski, Ryszard Markiewicz,
Ewa Nowińska, Maksymilian Pazdan, Maria Poźniak-Niedzielska,
Joanna Sieńczyło-Chlabicz, Ryszard Skubisz, Maciej Szpunar

SEKRETARZ REDAKCJI

Beata Olędzka
tel.: +48 696 490 919
e-mail: beata.oledzka@wolterskluwer.com

Redaktor:
Michał Markiewicz

Redaktorzy tematyczni:
Dariusz Kasprzycki, Justyna Ożegalska-Trybalska, Tomasz Targosz, Anna Tischner, Michał Wyrwiński

Skład i łamanie: A.P. GRAF Paweł Sieńko

ISSN 1689-7080

nakład 300 egz.
cena: 155,00 zł (w tym 8% VAT)

Wersją podstawową (referencyjną) czasopisma jest wersja papierowa.

Za publikację na łamach „Zeszytów Naukowych UJ. Prace z Prawa Własności Intelektualnej”

Autor otrzymuje 70 pkt.

(zgodnie z załącznikiem do komunikatu Ministra Nauki z 5.01.2024 r.

w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów

z konferencji międzynarodowych, wydanego na podstawie art. 267 ust. 3 ustawy z 20.07.2018 r.

– Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.).

Kwartalnik „Zeszyty Naukowe UJ. Prace z Prawa Własności Intelektualnej” jest ujęty
w międzynarodowej bazie European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS).
Czasopismo jest indeksowane w bazie ICI Journals Master List za rok 2023 (ICV 2023 = 56.37).

WYDAWCA

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Wolters Kluwer

DZIAŁ PUBLIKACJI PERIODYCZNYCH

DYREKTOR DZIAŁU

Klaudia Szawłowska

SEKRETARIAT

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

<https://www.wolterskluwer.com/pl-pl/solutions/czasopisma/zeszyty-naukowe-uniwersytetu-jagiellonskiego>

**ZESZYTY NAUKOWE
UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
PRACE Z PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ**

Adam Pązik Ochrona autorskoprawna opinii biegłych sądowych.....	5
Dominika Fallach Problematyka rozszerzonych zbiorowych licencji – na przykładzie prawa fińskiego, unijnego i polskiego	29
Jakub M. Doliński Odkrycie naukowe na tle prawa własności intelektualnej.....	45
Dariusz Kasprzycki Plausibility and Enablement. Are They the Same Cup of Tea?.....	72
Lavinia Brancusi Części zamienne w świetle prawa wzorów, prawa konkurencji oraz regulacji prokonsumenckich dotyczących prawa do naprawy	95
Wojciech Gierszewski Pojęcie „powództwa oczywiście bezzasadnego” na gruncie art. 22 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji w świetle najnowszych poglądów doktryny i orzecznictwa	132

JAGIELLONIAN UNIVERSITY JOURNAL

OF IP LAW

Adam Pazik Copyrightability of Court Expert Opinions	5
Dominika Fallach Extended Collective Licence – on the Example of Finnish, EU and Polish Law	29
Jakub M. Doliński A Scientific Discovery Against the Backcloth of Intellectual Property Law	45
Dariusz Kasprzycki Plausibility and Enablement. Are They the Same Cup of Tea?	72
Lavinia Brancusi Spare Parts in the Light of Design Law, Competition Law, and Pro-consumer Regulations on the Right to Repair	95
Wojciech Gierszewski The Concept of ‘Manifestly Unfounded Lawsuit’ Under Article 22 of the Act on Combating Unfair Competition in the Light of Latest Views in Scholarship and Case Law	132

Adam Pązik

Ochrona autorskoprawna opinii biegłych sądowych

Słowa kluczowe: *opinia biegłego, utwór, materiał urzędowy, wyłączenie ochrony prawnoautorskiej*

1. Wprowadzenie

Opinia biegłego jest jednym z podstawowych dowodów sporządzanych w trakcie procesu cywilnego. Jej znaczenie nie ogranicza się jednak do postępowania, na którego potrzeby została sporządzona, ale nierzadko jest znacznie szersze. Zjawisko to jest dostrzegalne nie tylko w składaniu przez strony wniosków dowodowych o dopuszczenie opinii sporządzonych w ramach innych postępowań (cywilnych czy karnych)¹, lecz także wtedy, gdy podmiot prowadzący określone postępowanie ma udostępnić opinię biegłego osobie wnioskującej od dostęp do informacji publicznej, czy wtedy, gdy dochodzi do wykorzystywania całej takiej ekspertyzy lub jej fragmentów poza postępowaniami sądowymi (np. w celach komercyjnych, a także szkoleniowych, na zajęciach akademickich czy nawet poprzez umieszczanie ich w mediach, w tym w tzw. mediach społecznościowych). W tym zakresie powstaje problem ewentualnego naruszenia praw autorskich majątkowych lub osobistych biegłych, którzy przygotowali opinię wykorzystaną następnie poza procedurą, na której potrzeby została stworzona. Tak właśnie tego rodzaju sytuację interpretują najwyraźniej niektórzy biegli sądowi, umieszczając w treści opinii zastrzeżenia, że jej kopiowanie czy rozpowszechnianie jest zakazane.

Zagadnienie statusu autorskoprawnego ekspertyz sądowych było już przedmiotem refleksji przedstawicieli doktryny prawniczej² oraz orzecznictwa sądowego³ (w tym przypadku głównie w kontekście wysokości zobowiązania podatkowego), aczkolwiek nadal

¹ Znaczenie dowodu z opinii sporządzonej na potrzeby innego postępowania sądowego budzi kontrowersje w doktrynie prawniczej (zob. m.in. K. Knoppek, *Dowód z opinii biegłego* [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, red. serii T. Ereciński, t. II, *Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2016, s. 428–431), których szczegółowe omówienie przekracza jednak ramy niniejszej publikacji.

² Por. E. Ferenc-Szydelko, *Opinia biegłego w postępowaniu cywilnym jako przedmiot prawa autorskiego* [w:] *Prawo dowodowe*, red. P. Górecki, „Rozprawy i Studia” 2011/792, s. 73 i n.; A. Szyszka, *Uwagi o operacie szacunkowym w świetle ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2015/11, s. 9 i n. Zagadnienie to było także poruszane w publikacjach, które do problematyki ewentualnej ochrony autorskoprawnej opinii biegłego odnosiły się w ramach rozważań bardziej ogólnych zagadnień. W tym zakresie por. np. Z. Pinkalski, *Wyłączenia spod ochrony prawnoautorskiej – art. 4 pr. aut. i pr. pokr.*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej” 2009/4, s. 36 i n.

³ Por. judykaty powołane w pkt 5 niniejszego opracowania.

może ono budzić kontrowersje, szczególnie w zakresie kwestii szczegółowych (opisanych w dalszej części niniejszego opracowania).

Podstawowym celem tego artykułu jest próba udzielenia odpowiedzi na następujące dwa pytania. Czy opinia biegłego sądowego sporządzona w wykonaniu postanowienia sądu cywilnego stanowi utwór w rozumieniu prawa autorskiego?⁴ Następnie należy odpowiedzieć na pytanie jakie są konsekwencje prawne potwierdzenia (lub zanegowania) powyższej tezy? W celu wyjaśnienia tego zagadnienia wskazane wydaje się poddanie analizie następujących kwestii szczegółowych:

1. Jakie elementy konstrukcyjne występują w typowych opiniach sporządzanych na potrzeby postępowań sądowych (przy czym w celu konkretyzacji dalszych rozważań zostały one ograniczone do dwóch kategorii opinii)?
2. Czy opisane elementy mogą (biorąc pod uwagę specyfikę pracy biegłego sądowego) spełniać przesłanki niezbędne do uznania opinii za utwór, przewidziane przez art. 1 pr. aut.?
3. W jaki sposób w innych systemach prawnych uregulowano problematykę ochrony tzw. tekstów urzędowych?
4. Czy opinie biegłych sądowych mogą być uznane za dokument urzędowy lub materiał urzędowy w rozumieniu art. 4 pkt 2 pr. aut.?

Znaczenie przedstawionych w artykule rozważań nie ogranicza się do opinii biegłego. Wnioski wypracowane na ich podstawie można bowiem odnieść do szerszej kategorii wytworów intelektualnych, a mianowicie takich, które zostały opracowane przez podmiot niepubliczny na potrzeby postępowań prowadzonych przez organy publiczne, takie jak sądy lub organy administracyjne (czyli takich opracowań jak np. pisma procesowe).

2. Elementy konstrukcyjne typowej opinii sporządzanej na potrzeby postępowań sądowych

2.1. Uwagi wprowadzające

Poniższe uwagi należy poprzedzić zastrzeżeniem, że zbiór desygnatów terminu „opinia biegłego” jest niezwykle zróżnicowany. Z jednej strony, czynnik natury obiektywnej, a przede wszystkim to, że ekspertyzy sądowe mogą dotyczyć bardzo różnorodnych dziedzin wiedzy, powodują, iż budowa opinii dotyczącej, na przykład, wad fizycznych zapory wodnej będzie diametralnie różna od ekspertyzy dotyczącej stanu zdrowia psychicznego spadkodawcy w chwili sporządzania testamentu. Treść opinii biegłego determinują okoliczności konkretnej sprawy, w związku z tym także w opiniach należących teoretycznie do tej samej dziedziny (np. oprogramowania komputerowego) będą występować poważne odrębności. Na potrzeby dalszej analizy zostaną zatem wzięte pod uwagę pewne (z konieczności) bardzo ogólne elementy występujące typowo w większości opinii sporządzanych

⁴ Ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 24 ze zm.) – dalej pr. aut. lub prawo autorskie.

przez biegłych sądowych w wykonaniu postanowienia dowodowego. Zarazem prowadzenie analizy jakiegś abstrakcyjnej, „wzorcowej” opinii biegłego (w oderwaniu od dziedziny wiedzy, której dotyczyła) jest pozbawione sensu, albowiem w praktyce taka opinia nie występuje. W związku z tym, aby nadać analizie wymiar bardziej konkretny i praktyczny jednocześnie, została ona ograniczona do dwóch kategorii ekspertyz sądowych⁵.

Pierwszą z nich są opinie biegłych sądowych sporządzane w sprawach, których przedmiotem było ustalanie wysokości odszkodowania za szkody majątkowe wyrządzone wskutek wypadków komunikacyjnych⁶. Wybór ten był podyktowany bardzo dużą liczbą tego rodzaju postępowań prowadzonych przez sądy (a w większości przypadków jest w nich dopuszczany dowód z opinii biegłego), ich powszechnością, co nadaje przedstawionym uwagom także walor praktyczny. Jednocześnie z punktu widzenia naukowego istotne znaczenie ma duży stopień „technicyzacji” treści tego rodzaju dokumentów (wypełnienia ich wieloma danymi *stricte* technicznymi, najczęściej ujętymi liczbowo).

Jako druga kategoria zostaną omówione opinie dopuszczane przez sądy cywilne na okoliczność ustalenia wartości rynkowej nieruchomości. Ta grupa ekspertyz jest specyficzna, albowiem – odmiennie niż w przypadku innych opinii – w odniesieniu do nich ustawodawca w przepisach prawa (omówionych poniżej) wyraźnie uregulował układ i pewne podstawowe składniki ich treści. Odwołania do opinii dotyczących innych dziedzin pojawiają się pomocniczo.

2.2. Opinia w postępowaniach o zapłatę odszkodowania za wypadek komunikacyjny

Standardowa (typowa) opinia biegłego sporządzana na potrzeby postępowania sądowego o zapłatę odszkodowania za szkodę majątkową wyrządzoną wskutek wypadku komunikacyjnego składa się zazwyczaj z następujących elementów (części)⁷:

⁵ W doktrynie prawniczej opinie biegłych są także poddawane analizie ogólnej (jako jedna kategoria). Por. w szczególności E. Ferenc-Szydelko, *Opinia...*, s. 76 i 77, która wyraża generalny pogląd, że opinie biegłego w postępowaniu cywilnym spełniają kryteria ochrony autorskoprawnej.

⁶ Na potrzeby niniejszego artykułu zostało poddane analizie 38 opinii biegłego (oraz 25 opinii uzupełniających), sporządzonych w wykonaniu postanowień sądów rejonowych i okręgowych z różnych miast położonych na terenie całej Polski w latach 2015–2023, w których autor artykułu występował jako pełnomocnik procesowy stron. Były to sprawy o sygn. akt: I C 2783/15/K, IV GC 3139/16 (a następnie XII Ga 248/18), V GC 185/16 (potem XII Ga 669/19), V GC 211/16/S, V GC 3223/15/S, V GC 3245/15/S, V GC 746/16/S (później XII Ga 607/18), V GC 834/16/S, V GC 420/16/S, V GC 110/16/S (następnie XII Ga 657/19), IV GC 541/16, V GC 731/16/S, V GC 3117/16/S (potem XII Ga 658/18), V GC 1615/17/S, XII C 230/16/P (później II Ca 1208/17), I C 1325/20/S, I C 725/22/S (wszystkie wymienione do tego miejsca sprawy toczyły się przed SR dla Krakowa-Śródmieścia, SR dla Krakowa-Krowdrzy, SR dla Krakowa-Podgórze oraz Sądem Okręgowym w Krakowie), I C 267/15 (SR w Zawierciu), V GC 879/17 (SR w Olsztynie), VIII GC 3339/16 i XVI GC 2747/16 (Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy), V GC 226/16 i V GC 65/17 (SR w Przemyślu), V GC 630/16 i V GC 777/16 (SR w Radomiu), V GC 1626/16 (SR Gdańsk-Północ), V GC 876/16 i V GC 971/16 (SR w Wałbrzychu), V GC 2516/16 (SR w Legnicy), V GC 919/16, a następnie V GC 785/19 (SR we Włocławku), V GC 3206/16 (SR w Kielcach), V GC 1238/16 (SR w Elblągu), V GC 680/16 (SR w Tarnobrzegu), VIII GC 2363/16 (SR w Bydgoszczy), V GC 537/16 (SR w Siedlcach), V GC 935/16 (SR w Gorzowie Wielkopolskim), V GC 1728/16 (SR w Kaliszu), V GC 62/21 (SR w Dąbrowie Górniczej). We wszystkich tych sprawach sądy nakazywały biegłym ustalenie wysokości odszkodowania za szkodę powstałą w wyniku wypadku drogowego. Wszystkie opinie znajdują się w zasobach autora tego artykułu.

⁷ Wszystkie poniższe nazwy pochodzą od autora niniejszego opracowania i mają na celu bardziej przejrzyste przedstawienie poniższego wywodu.

- 1) z części historyczno-sprawozdawczej, w której biegły opisuje (streszcza): (1) treść odezwy skierowanej przez sąd do biegłego, (2) przebieg postępowania przed dopuszczeniem dowodu z opinii biegłego (w szczególności relacjonuje treść stanowiska stron, innych podstawowych dowodów zgromadzonych w danej sprawie w takim zakresie, w jakim mają one wpływ na treść opinii biegłego; w przypadku opinii dotyczących odszkodowań za wypadki komunikacyjne biegli często omawiają dokumenty zgromadzone przez ubezpieczyciela w toku postępowania w przedmiocie likwidacji szkody), (3) źródła wiedzy merytorycznej z opiniowanej dziedziny, z których korzysta biegły w czasie swojej pracy (akty prawne, wytyczne branżowe, publikacje specjalistyczne, nierzadko także doświadczenie biegłego w danej dziedzinie);
- 2) z części analitycznej, która obrazuje badania przeprowadzone przez biegłego, jego tok rozumowania. To właśnie ten fragment jest najistotniejszy dla sądu oceniającego następnie poprawność opinii biegłego, albowiem na jego podstawie możliwe jest stwierdzenie, czy ekspertyza jest logiczna, spójna i koherentna, a więc może być jedną z podstaw ustalania stanu faktycznego przez sąd w danej sprawie. W przypadku mniej złożonych postępowań o zapłatę odszkodowania za szkody powstałe wskutek zdarzeń komunikacyjnych ta część w wielu przypadkach składa się z dwóch elementów. Pierwszym z nich jest wycena wielkości szkody odpowiadającej kosztom przywrócenia uszkodzonego pojazdu do stanu sprzed zdarzenia wywołującego szkodę i/lub utracie wartości pojazdu. Oszacowanie to jest dokonywane przez biegłego, ale przy wykorzystaniu specjalistycznego oprogramowania⁸. Ekspert wprowadza do niego określone parametry dotyczące uszkodzonego pojazdu, czynności technicznych niezbędnych do dokonania naprawy (np. wymiany lub naprawy uszkodzonej części, jej lakierowania), rodzaju części użytych w naprawie oraz wysokości stawki wynagrodzenia za tzw. roboczogodzinę realizacji określonych prac naprawczych, liczbę roboczogodzin niezbędnych do dokonania naprawy itd.⁹ Na podstawie tych danych program generuje kosztorys, tj. wylicza ostateczną wysokość odszkodowania, a dane te są podawane w formie tabelarycznego zestawienia (obejmującego określenia słowne danych czynności czy elementów i odpowiadające im kwoty), stanowiącego najczęściej załącznik do opinii. Drugim elementem tego rodzaju ekspertyz jest uzasadnienie merytoryczne określonych działań podjętych przez biegłego, takich jak: przyjęcie przez niego w ekspertyzie określonej stawki za jedną godzinę prac naprawczych, wybór rodzaju części, które powinny zostać wykorzystane w toku naprawy (nowe lub używane, oryginalne lub o jakości porównywalnej), odniesienie do innych zagadnień kontrowersyjnych między stronami danego procesu. W bardziej złożonych stanach faktycznych część analityczna bywa mocno rozbudowana i obejmuje

⁸ Takiego jak program Audatex lub Eurotax.

⁹ Oczywiście zestaw tych danych może być szerszy, albowiem może uwzględniać również tzw. potrącenia (czego nie należy mylić z konstrukcją z art. 498 ustawy z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.), polegające na zmniejszeniu kwoty odszkodowania związanego z naprawą lub wymianą określonej części pojazdu ze względu na uszkodzenia tego elementu, które występowały przed zdarzeniem wywołującym szkodę. Kwestie badane przez biegłego w szeroko pojętych sprawach motoryzacyjnych wskazuje także K. Knoppek, *Dowód...*, s. 455.

3) z konkluzji, czyli wniosków płynących z opinii biegłego, i wyraźnego odniesienia się do pytań zadanych biegłemu przez sąd w treści odezwy. W omawianej kategorii opinii będzie to wysokość szkody powstałej w związku z określonym zdarzeniem drogowym, niekiedy podawana w różnych wariantach, w zależności od zmieniających się założeń (np. że naprawa będzie dokonywana przy użyciu części oryginalnych lub alternatywnych).

Rysunek 1. Fragment kosztorysu stanowiącego zasadniczą część opinii biegłego w sprawie o zapłatę odszkodowania za szkodę powstałą w wyniku wypadku komunikacyjnego wykonanej w programie Audatex (oryginał opinii w aktach postępowania sądowego). Materiał ten ma charakter poglądowy, ma na celu ukazanie obiektów, których dotyczą zagadnienia opisane w niniejszym artykule.

2.3. Opinia w przedmiocie ustalenia wartości rynkowej nieruchomości

Ekspert, który ma na polecenie sądu ustalić wartość rynkową nieruchomości, powinien przedstawić operat szacunkowy w rozumieniu przepisów działu IV rozdziału 1 u.g.n.¹⁰ (art. 149–159 u.g.n.) oraz rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii wydanego na podstawie art. 159 u.g.n.¹¹ Przepisy te określają w szczególności: metodologię ustalania wartości nieruchomości, źródła, z których powinien korzystać autor operatu, a także sposób sporządzania, formę i treść operatu szacunkowego (por. § 1 pkt 4 oraz § 78–84 rozporządzenia). Przede wszystkim § 79 ust. 1 pkt 1–12, a także ust. 3 i 4 rozporządzenia wymieniają w sposób przykładowy (ale relatywnie szczegółowy) składniki, które powinny się znaleźć w operacie szacunkowym, i to, jakie dokumenty powinny zostać do niego załączone. Są to:

- 1) określenie przedmiotu i zakresu wyceny;
- 2) określenie celu wyceny;
- 3) podstawa formalną wyceny;
- 4) podstawa prawna wyceny;
- 5) źródła danych wykorzystanych przy sporządzaniu operatu szacunkowego;
- 6) daty istotne dla określenia wartości nieruchomości;
- 7) opis stanu nieruchomości;
- 8) wskazanie przeznaczenia nieruchomości;
- 9) analiza i charakterystyka rynku nieruchomości w zakresie dotyczącym celu i sposobu wyceny;
- 10) wskazanie rodzaju określonej wartości oraz zastosowanego podejścia, metody i techniki szacowania wraz z uzasadnieniem dokonanego wyboru;
- 11) przedstawienie obliczeń wartości nieruchomości;
- 12) podanie wyniku wyceny wraz z uzasadnieniem.

Dalsze normy powyższego rozporządzenia precyzują, jaka powinna być treść poszczególnych pozycji wymienionych wyżej. Innymi słowy, operat szacunkowy przedkładany przez biegłego w wykonaniu postanowienia dowodowego mającego za przedmiot ustalenie wartości nieruchomości jest dokumentem sformalizowanym, a treść jego poszczególnych elementów została określona przez ustawodawcę w przepisach prawa.

3. Opinia biegłego a przestanki ochrony autorskoprawnej

3.1. Opinia w postępowaniach o zapłatę odszkodowania za wypadek komunikacyjny

Ocenę, czy opinie biegłego należące do pierwszej ze scharakteryzowanych wyżej kategorii spełniają przesłanki ochrony autorskoprawnej, należy odnieść do poszczególnych ich elementów.

¹⁰ Ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1145 ze zm.) – dalej u.g.n.

¹¹ Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Technologii z 5.09.2023 r. w sprawie wyceny nieruchomości (Dz.U. z 2023 r. poz. 1832) – dalej rozporządzenie.

1. W przypadku części nazwanej historyczno-sprawozdawczą jej ewentualna ochrona autorskoprawna jest uzależniona sposobu jej sporządzenia.

- Jeśli bowiem biegły będzie przytaczał fragmenty powoływanych przez niego dokumentów dosłownie (powielał ich treść w swojej opinii), to w zależności od przypadku dojdzie do wykorzystania przedmiotów niechronionych prawem autorskim (tak będzie na przykład w sytuacji zacytowania w całości postanowienia dowodowego, protokołu rozprawy, odezwy do biegłego) lub posłużenia się prawem cytatu (w przypadku powoływania fragmentów publikacji naukowych czy praktycznych). W tym przypadku o ewentualnej indywidualności można mówić jedynie w zakresie doboru fragmentów innych źródeł przytaczanych przez biegłego dosłownie.
- Jeśli biegły zdecyduje się na omówienie („własnymi słowami”) treści dokumentów stanowiących następnie podstawę do analizy merytorycznej, a nie na ich dosłowne przytoczenie, wówczas powstaje pewna forma (inna niż ta dokumentów źródłowych), która najczęściej będzie spełniać co najmniej minimalne wymagania przewidziane przez art. 1 pr. aut. Szczególnie, gdy weźmie się pod uwagę relatywnie niski próg indywidualności oczekiwany w praktyce od utworów.

2. Również w odniesieniu do części analitycznej omawiane zagadnienie należy niuansować.

- Kosztorys opracowywany przez biegłego przy wykorzystaniu specjalistycznego oprogramowania nie może zostać uznany za utwór w rozumieniu prawa autorskiego. Zamieszczone w nim dane techniczne nie mogą podlegać ochronie, albowiem są one określone przez stan faktyczny danej sprawy i zasady wiedzy z zakresu mechaniki pojazdów (rodzaj i stopień uszkodzeń pojazdu, „metodologia” naprawy), zaś swoboda wyboru po stronie biegłego wydaje się raczej niewielka. Należy także pamiętać, że prawo autorskie (w uproszczeniu) nie chroni treści, lecz formę wyrazu, a ta (tj. sposób graficznego przedstawienia danych w postaci tabeli) w przypadku takich kosztorysów jest w większości przypadków uboga, a nadto determinuje ją program komputerowy, a nie umiejętności biegłego.
- Argumentacja formułowana przez biegłego na poparcie jego rozstrzygnięć co do kwestii merytorycznych (takich jak: rodzaj części, które powinny być użyte, stopień utraty wartości przez pojazd), ze względu na szerokie możliwości doboru środków wyrazu, stylu, języka czy poziomu rozbudowania, najczęściej będzie indywidualna na tyle, aby spełnić wymóg nałożony przez art. 1 pr. aut.

3. Jeżeli konkluzja będzie się opierać na suchym przytoczeniu danych liczbowych stanowiących efekt sporządzonego kosztorysu, nie będzie mogła być uznana za utwór. W przypadku bardziej rozbudowanej konkluzji (szczególnie przedstawiającej różne warianty odpowiedzi) – możliwe będzie przyznanie jej twórczego charakteru.

Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że opinia biegłego sporządzona w ramach postępowania o zapłatę odszkodowania za szkodę wynikającą z wypadku komunikacyjnego może w zakresie pewnych elementów stanowić przedmiot ochrony autorskoprawnej. W przypadku opinii sporządzanych w sprawach niezbyt złożonych, w których aktywność

biegłego ogranicza się *de facto* do sporządzenia kosztorysu naprawy, elementów zasługujących na ochronę autorskoprawną będzie niewiele, w sprawach bardziej złożonych, szczególnie tych, w których biegły musi ocenić istnienie związku przyczynowego między uszkodzeniami a określonym zdarzeniem – elementów twórczych powinno być odpowiednio więcej.

3.2. Opinia w przedmiocie ustalenia wartości rynkowej nieruchomości

W literaturze prawniczej zostało wyrażone stanowisko, że operat szacunkowy (przedkładany w ramach postępowania sądowego jako opinia w zakresie wartości nieruchomości) spełnia przesłanki określone przez art. 1 pr. aut. i w związku z tym może zostać uznany za utwór¹². Na poparcie tego poglądu podnosi się, że co prawda przepisy ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz aktów wykonawczych określają pewien układ (schemat) operatu, ale nie determinują treści, którą biegły wypełnia ten układ. Innymi słowy, zdaniem doktryny opisane w pkt 2.3 przepisy prawa regulujące sporządzanie, formę i treść operatów szacunkowych nie pozbawiają rzeczoznawców swobody twórczej w przygotowywanych przez nich opiniach¹³.

Inaczej to zagadnienie jest interpretowane w niemieckim orzecznictwie sądowym. W wyroku Kammergerichtu w Berlinie z 11.05.2011 r.¹⁴ zostało sformułowanych kilka tez istotnych z punktu widzenia omawianego zagadnienia. Po pierwsze, zdaniem niemieckiego sądu opinia biegłego określająca wartość nieruchomości na potrzeby licytacji jest chroniona (podobnie jak to czyni niemiecki porządek prawny w odniesieniu do treści pism procesowych) na takich zasadach, jak dzieła naukowe, a nie literackie. Po drugie, w przypadku dzieł naukowych podstawą udzielenia ochrony nie jest ich techniczna (merytoryczna) zawartość, ale sposób językowego ujęcia (sformułowania) myśli technicznej. Indywidualność dzieła musi zostać odzwierciedlona w jego formie i charakterze oraz organizacji i układzie przedstawionego materiału, przy czym musi być ona oceniana na tle innych przeciętnych wytworów należących do tej dziedziny. Po trzecie, zakwalifikowanie danego dzieła naukowego do kategorii utworów jest wykluczone, jeśli jego struktura i konstrukcja są narzucone przez materię, którego ono dotyczy (w szczególności przez cel danego opracowania), w takim stopniu, że wyłączona jest swoboda twórcza autora danego tekstu. Po czwarte, berliński sąd stwierdził, że przedłożona mu do oceny ekspertyza biegłego nie spełnia opisanych wyżej wymogów. Zdaniem sądu biegły wykonał dokładnie polecenie wydane mu przez sąd – struktura i postać przygotowanego przez niego dokumentu były uwarunkowane jego celem i typowe dla opracowań należących do tej dziedziny. Język, jakim posłużył się ekspert, miał charakter fachowy, właściwy dla opiniowanej branży, nie wyróżniał się pod względem stylistycznym w wystarczającym stopniu, aby praca biegłego mogła zostać potraktowana

¹² Por. A. Szyszka, *Utwór...*, s. 12. Podobną hipotezę przyjął W. Machała, *Utwór. Przedmiot prawa autorskiego*, Warszawa 2013, s. 125.

¹³ Por. A. Szyszka, *Utwór...*, s. 12.

¹⁴ Wyrok Kammergericht Berlin z 11.05.2011 r., 24 U 28/11, „Neue Juristische Online-Zeitschrift“ 2012, poz. 143.

jako utwór¹⁵. Rozbudowane wywody prawne i faktyczne niemieckiego sądu sprowadzają się do tezy, że opinia biegłego może, co prawda, stanowić przedmiot chroniony przez prawo autorskie, ale będzie tak raczej w wyjątkowych przypadkach ekspertyz wyróżniających się (np. niespotykaną strukturą lub postacią) spośród innych opinii z danej dziedziny¹⁶.

Odnosząc się do sformułowanego wcześniej problemu, tj. dopuszczalności ochrony autorskoprawnej operatów szacunków, należy stwierdzić, że (podobnie jak w przypadku opinii dotyczących wypadków komunikacyjnych) chronione mogą być co najwyżej poszczególne (nieliczne) elementy takiego dokumentu. Szczegółowa postać i struktura operatu jest bowiem narzucona przez treść powołanego wyżej rozporządzenia. Spośród wymienionych w § 79 ust. 1 rozporządzenia elementów, które powinny składać się na operat, raczej niewielka część będzie dawała rzeczoznawcy przestrzeń twórczą, pozwalającą na jej wypełnienie w sposób indywidualny i oryginalny. Trudno uznać, aby taka sfera indywidualnej twórczości istniała w odniesieniu do pozycji wymaganych przez § 79 ust. 1 rozporządzenia, takich jak: „określenie celu wyceny” (najczęściej będzie to bowiem odwołanie się do odzewy sądowej lub zlecenia podmiotu prywatnego), „podstawa formalna”, „podstawa prawna” (czyli przytoczenie przepisów prawnych regulujących sporządzanie operatów), „opis stanu nieruchomości” (wskazanie, że jest ona np. niezabudowana i stanowi nieużytek lub jest zabudowana obiektem o określonych parametrach technicznych). Spełnienia przesłanek z art. 1 pr. aut. można ewentualnie dopatrywać się w zakresie elementu „analiza i charakterystyka rynku nieruchomości w zakresie dotyczącym celu i sposobu wyceny”, jeśli rzeczoznawca w sposób indywidualny (tj. niepolegający na zacytowaniu „suchych” danych liczbowych) opíše trendy istniejące aktualnie na rynku nieruchomości i ich wpływ na wartość konkretnej rzeczy. Podsumowując ten fragment rozważań, należy stwierdzić, że najczęściej operat szacunkowy będzie mógł zostać uznany za przedmiot ochrony autorskoprawnej jedynie częściowo, w zakresie relatywnie nielicznych jego elementów. Pogląd ten nie uwzględnia możliwości zaistnienia pewnego rodzaju „ekscesów”, tj. sytuacji, gdy rzeczoznawca sporządzi operat szacunkowy, który nie będzie odpowiadał wymogom określonym przez ustawę o gospodarce nieruchomościami i rozporządzenie, lecz będzie to dokument opracowany według własnego uznania autora (abstrahując tu od kwestii przydatności dowodowej takiego dokumentu i odpowiedzialności rzeczoznawcy za jego przygotowanie).

3.3. Ustne opinie biegłego

Odpowiedź na pierwsze pytanie badawcze postawione na wstępie niniejszego opracowania będzie odmienna w odniesieniu do tzw. ustnych opinii biegłego¹⁷, przy czym w tym zakresie rozważania nie będą się ograniczały do konkretnej dziedziny opiniowania

¹⁵ Por. powołany wyżej wyrok Kammergericht Berlin z 11.05.2011 r., 24 U 28/11.

¹⁶ Por. także odmienny pogląd sformułowany w niemieckiej literaturze prawniczej – M. von Albrecht, *Amtliche Werke und Schranken des Urheberrechts zu amtlichen Zwecken in fünfzehn europäischen Ländern*, München 1992, s. 53 i 54 – który uznaje (powołując się m.in. na wyrok Bundesgerichtshofu z 17.04.1986 r., I ZR 213/83), że pisma procesowe oraz opinie biegłych, co do zasady, stanowią utwory w rozumieniu prawa autorskiego, o ile ich autorzy korzystają ze sfery swobody twórczej i wystrzegają się przeciętności i rutyny.

¹⁷ Stosownie do art. 278 § 3 ustawy z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm. – dalej k.p.c.) sąd może określić, czy opinia biegłego ma być przedstawiona pisemnie czy ustnie.